

Rezumat

Prezenta teza descrie activitatea mea academică, acoperind într-o manieră sintetică principalele direcțiile de cercetare și rezultatele obținute începând cu 2008, anul conferirii titlului de doctor ca urmare a susținerii lucrării cu titlul „Filosofia sistemelor normative. Normă, sistem, context” în cadrul Facultății de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, și până în prezent.

Teza este intitulată “etică, aspecte juridice și deontologie profesională în comunicarea actuală”, se bazează pe realizări originale rezultate în urma activității de cercetare și este structurată în două părți: prima parte ce descrie parcursul academic este organizată în trei subdiviziuni referitoare la formarea profesională, experiența didactică și activitatea de cercetare cu cele mai relevante rezultate, iar cea de-a doua parte trasează planul de evoluție și de dezvoltare a carierei.

Partea cea mai extinsă a tezei este cea în care sunt prezentate direcțiile de cercetare ce investighează domeniului comunicării dintr-o perspectivă etică, dar surprinde și anumite aspecte juridice ce țin de acest domeniu, așa cum s-au concretizat ele prin publicarea de articole și studii în reviste naționale și internaționale, de cărți și capitole de cărți. Aceste direcții de cercetare sunt: (A) libertatea de exprimare: limite și responsabilități; (B) etica și deontologia comunicării; (C) etica noilor tehnologii comunicaționale; (D) etica mișcărilor sociale și (E) etica academică.

Abordarea comunicării din perspectiva libertății de exprimare și a limitelor acesteia mi-a permis să explorez subiecte precum conflictul dintre libertatea de exprimare și alte drepturi fundamentale, cum sunt libertatea de religie, dreptul la viață privată sau delictul de opinie. Libertatea de exprimare reprezintă o condiție *sine qua non* a oricărei democrații autentice, iar limitarea sau îngrădirea acesteia în scopul protejării altor drepturi și libertăți fundamentale trebuie făcută cu o atentă cântărire a intereselor conflictuale, în anumite contexte fiind extrem de dificil de stabilit ce drept are preeminență în fața celuilalt. În mod legitim, un stat poate lua măsuri destinate limitării răspândirii unor informații, idei sau creații care aduc atingere intereselor legitime ale altor persoane, dar tolerarea punctelor de vedere diferite, minoritare, a opiniilor care șochează sau deranjează reprezintă o caracteristică a societăților democratice, iar jurnaliștii trebuie să fie cei mai activi apărători ai libertății de exprimare, o valoare adânc interiorizată în conștiința lor profesională.

De mai bine de 20 ani mă preocupă studiul eticii ca disciplină socio-umană și consider că studiul acesteia cultivă responsabilitatea etică a viitorilor specialiști în comunicare, dezvoltă gândirea critică, abilitățile de a evalua posibilele modalități de acțiune într-o situație-problemă, de a alege soluția adecvată și de a le respinge argumentat pe cele mai puțin adecvate.

Această direcție de cercetare este acoperită de o parte consistentă a publicațiilor mele care dezbat teme etice relevante pentru domeniul comunicării, dezvoltarea perspectivelor teoretice fiind susținută de rezultatele cercetărilor aplicate, bazate pe metode specifice științelor sociale precum interviul semi-structurat, chestionarul, analiza de conținut sau studiul de caz.

Am fost preocupată de cercetarea modului în care profesioniștii din mass-media, relații publice sau publicitate se raportează la standardele etice, cum se comportă atunci când se află în fața a două obligații morale contradictorii sau cum gestionează diverse probleme care vulnerabilizează aceste profesii și erodează încrederea în specialiștii în comunicare. Printre subiectele abordate se numără reflectarea evenimentelor tragice, a cazurilor de suicid, discursul care incită la ură, intimidarea, hărțuirea și agresarea jurnaliștilor, construirea identității etice profesionale sau responsabilitatea publicității.

Digitalizarea jurnalismului a adus cu sine noi provocări de natură etică dând naștere unor dileme morale inexistente în jurnalismul tradițional. Am încadrat cercetările care abordează etica noilor tehnologii comunicaționale într-o altă direcție de studiu, aflată, evident, într-o strânsă conexiune cu cea anterioară. Dacă în epoca pre-digitală principiile etice aplicabile jurnalismului erau respectarea adevărului, corectitudinea, obiectivitatea, imparțialitatea, independența și integritatea, pentru jurnalismul online prioritare sunt reacția rapidă, transparența, subiectivismul și corectura după publicare. Social media au devenit cadrul principal al dezbatelor și o sursă inepuizabilă de subiecte pentru mainstream media. Oamenii simt că în social media au legitimitatea de a se exprima, postând și distribuind conținuturi dintre cele mai diverse, astfel că online curg în flux continuu atât informații veridice și utile, cât și fake news, opinii tendențioase sau teorii conspiraționiste. Fenomenul dezinformării, care a cunoscut în ultimii ani o creștere alarmantă, s-a amplificat în timpul pandemiei cauzată de COVID-19, care a generat și alte probleme precum lipsa de transparență în comunicarea publică sau supra-abundența informațională. De aceea, în era digitală, este vital ca jurnaliștii profesioniști să servească interesul public, să promoveze surse credibile de informații și să contracareze dezinformarea cu informații de încredere. Educația media, care poate dezvolta abilități de gândire critică și furniza repere ale

unui comportament digital responsabil, este văzută ca o altă posibilă soluție pentru contracararea dezinformării din mediul online.

Tot în cadrul acestei direcții de cercetare, mi-am îndreptat atenția și spre problemelor etice specifice comunicării prin intermediul *social media influencers (SMI)*, în ultimii ani apărând tot mai multe inițiative de auto-reglementare și de stabilire a unor standarde etice prin adoptarea unor ghiduri de bune practici.

O altă direcție de cercetare s-a concentrat pe evidențierea relației dintre formele de exprimare artistică și mișcările sociale, având în vedere provocările speciale de comunicare cu care se confruntă activiștii. Situațiile dramatice, tensionate, tulburările sau nenorocirile sunt generatoare de știri, dar jurnaliștii se bazează mai degrabă pe autorități sau pe oficiali ca surse de informații, iar accesul la media este dificil pentru grupurile mai puțin puternice sau minoritare. Pentru a atrage atenția mass-media activiștii trebuie să depună eforturi intense, iar mijloacele creative, în special cele cu o componentă vizuală, joacă un rol esențial în comunicarea pașnică a revendicărilor.

Ultima direcție de cercetare privește etica cercetării științifice în domeniul științelor sociale și încălcarea unor norme de integritate academică, în mod particular pe cele referitoare la plagiat. În lucrările publicate am evidențiat necesitatea clarificării deosebirilor dintre diferitele accepțiuni ale termenilor de plagiat și autoplăgiat, dar și a cunoașterii bunelor practici în cercetarea științifică și în activitatea universitară, considerând că implementarea unor proceduri funcționale de sancționare a încălcărilor normelor de integritatea academică trebuie însoțită de cultivarea principiilor morale.

Cea de-a doua parte a tezei de abilitare prezintă planul de dezvoltare a carierei profesionale, academice și științifice, ce are în vedere patru dimensiuni distincte, dar interdependente și anume: a) activitatea didactică; b) desfășurarea proiectelor de cercetare în care sunt deja implicată; c) noi proiecte de cercetare; d) publicarea de articole și volume.